

คุณภาพชีวิต ภาวะสุขภาพ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่ม แรงงานผลิตสิ่งทอ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิภา ชูปวา* นิรุวรรณ เทิร์นโบล ** วิลาวรรณ ชาติ*** วิศิษฐ์ ทองคำ**** ช่วงชัย ชูปวา ***** สุพัตรา แก้วเมือง*****

Received : August 4, 2020

Revised : October 5, 2020

Accepted: October 17, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษากาหนดตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตและภาวะสุขภาพ และ2) หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ เขตพื้นที่ตำบลโพรงงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จาก 13 หมู่บ้าน จำนวน 292 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มแรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีรายได้เฉลี่ยจากการผลิตสิ่งทอต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท กลุ่มแรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตรวจร่างกายประจำปี โดยมีประวัติการเจ็บป่วยส่วนใหญ่เป็นโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ การทำงานมีลักษณะรับงานมาทำที่บ้าน ซึ่งไม่ได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสิ่งทอ รวมไปถึงไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการด้านสุขภาพ และ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน ประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความรู้สึกท้อแท้ต่อการประกอบอาชีพผลิตสิ่งทอ คุณภาพชีวิตทางกาย และคุณภาพชีวิตทางสังคม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านการทำงานในการประกอบอาชีพ เพื่อลดความเสี่ยงในการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ รวมทั้งจัดให้มีสวัสดิการด้านสุขภาพในกลุ่มแรงงานอาชีพผลิตสิ่งทอ อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

คำสำคัญ: แรงงานผลิตสิ่งทอ / คุณภาพชีวิต / ภาวะสุขภาพ / การเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ

ผู้รับผิดชอบบทความ: อาจารย์วิภา ชูปวา, คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, E-mail: wipa.chuppawa@gmail.com

* ส.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) อาจารย์คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

** Ph.D. (Computer Science) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*** ส.ด. (สาธารณสุขศาสตร์) อาจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

**** Ph.D., (Environmental Technology) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*****ว.ศ.ม. (วิศวกรรมเครื่องกล) อาจารย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

***** นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Quality of Life, Health Status, and Factors associated to Musculoskeletal Disorders among Textile Workers in Kalasin Province, Thailand

Wipa Chuppawa* Niruwan Turnbull** Wilawun Chada*** Wisit Thongkum**** Chuangchai Chooppava*****
Supattra Keawmuang*****

Abstract

This cross-sectional study aimed: 1) to investigate the quality of life and health status; and 2) to find factors associated with musculoskeletal disorders among textile workers in Phon Ngam, Kamalasai District, Kalasin Province, Thailand. The participants were 292 textile workers who were interviewed using a questionnaire. Data were analyzed using frequency, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The results revealed that; 1) most weavers were women earning less than 3,000 baht per month, who did not receive an annual physical examination, but had history of musculoskeletal disorders. The majority of the weavers were home-based workers who neither received training nor health insurance. The factors relating to musculoskeletal disorders were work experience, workplace environment, depression from textile work, and physical and social quality of life. Therefore, the authorities should be supporting training in textile to enhance textile workers' careers and reduce the risk of musculoskeletal disorders. Moreover, the security of a full health insurance service is necessary to produce a better quality of life for the textile workers.

Keywords: *Textile workers / Quality of life / Health Status / Musculoskeletal Disorders*

Corresponding Author: Wipa Chuppawa, Faculty of Liberal Arts and Science, Sisaket Rajabhat University, E-mail: wipa.chuppawa@gmail.com

* M.P.H., (Public Health), Lecturer, Faculty of Liberal Arts and Science, Sisaket Rajabhat University

** Ph.D., (Computer Science), Assistant Professor, Faculty of Public Health, Maharakham University

*** Dr.PH., (Public Health), Lecturer, Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University

**** Ph.D., (Environmental Technology), Assistant Professor, Faculty of Public Health, Maharakham University

***** M.Eng., Lecturer, Faculty of Engineering and Industrial Technology, Phetchaburi Rajabhat University

***** Student in Master of Public Health, Faculty of Public Health, Maharakham University

1. บทนำ

ผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญและสร้างรายได้สูงให้กับประเทศ การผลิตมาจากทั้งส่วนการผลิตในระบบโรงงานอุตสาหกรรมและนอกระบบโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงตามสภาพทางเศรษฐกิจและการแข่งขันทางด้านการค้าส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในวิถีอาชีพของแรงงาน มีการเอาใจใส่เอาเปรียบการต่อรอง การต่อต้านการจ้างงาน รวมถึงปัญหาสุขภาพและสังคมที่เกิดจากสภาพแวดล้อมการทำงาน และพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมของแรงงาน (สุวิทย์ อินนามมา, 2553)

การเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ หมายถึง อาการปวด เจ็บ เมื่อยล้า เคล็ด ตึง บวม แสบ ชา หรือรู้สึกไม่สบายบริเวณส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือความสามารถในการทำงาน (NIOSH, 1997) จากการรายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมในแรงงานไทย พบว่า ใน พ.ศ. 2561 พบผู้ป่วยมีการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน คิดเป็นอัตราป่วยร้อยละ 189.37 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2560 ที่พบผู้ป่วยด้วยอาการดังกล่าว คิดเป็นอัตราป่วย ร้อยละ 167.22 ต่อประชากรแสนคน (กรมควบคุมโรค, 2561) โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานผลิต สิ่งทอเป็นอาชีพที่สำคัญอีกอาชีพหนึ่งที่มีลักษณะการทำงานที่ต้องใช้เวลาและความตั้งใจเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ รวมไปถึงมีสิ่งคุกคามด้านกายศาสตร์ที่แรงงานต้องสัมผัสตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงาน ทำให้มีโอกาสเกิดปัญหาทางสุขภาพคือ การเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ (สงวน ธาณี และคณะ, 2561)

จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผลิตผ้าพื้นเมืองที่สำคัญ ทั้งผ้าไหมแพรวา ผ้ามัดหมี่ และผ้าฝ้าย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดด้วยกระบวนการทอมือที่ต้องอาศัยความประณีตและความชำนาญเป็นพิเศษ ประชาชนมีอาชีพเกี่ยวกับการถักทอที่หลากหลาย อาชีพทอผ้าเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่งที่มีลักษณะทั้งรวมกลุ่มและการทำภายในครัวเรือน บางกลุ่มมีการออกแบบตัดเย็บและจำหน่ายเอง และบางกลุ่มรับผ้าจากโรงงานมาตัดเย็บ รวมไปถึงการประกอบชิ้นงานที่บ้านของตนเองและส่งคืนให้แก่โรงงาน ซึ่งอาจมีสภาพแวดล้อมและท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสมในการทำงาน จึงอาจก่อให้เกิดการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ (สุนิสสา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2560) จากข้อมูลสถิติสุขภาพสำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2562 พบการเจ็บป่วยที่มีอาการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อของสำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปี 2556-2560 คิดเป็นร้อยละ 6.78 , 5.99, 5.66 และ 6.01 และ 5.86 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเจ็บป่วยด้วยอาการดังกล่าว พบว่า มีแนวโน้มที่สูงขึ้น จึงควรรหาแนวทางในการควบคุมและป้องกันเพื่อไม่ให้มีอัตราการเจ็บป่วยที่เพิ่มสูงขึ้นในอนาคต (สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์ 2562) ตำบลโพนงาม อำเภอกมลาไสย เป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่หลากหลายที่สำคัญของจังหวัด มีโรงงานประเภทสิ่งทอเข้ามาตั้งในชุมชน และแจกจ่ายชิ้นงานให้คนในชุมชนรับชิ้นงานมาทำภายในครัวเรือนเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่การผลิตสิ่งทอของแรงงานในชุมชนจะเป็นอาชีพเสริม ซึ่งรายได้จากการทำงานจะเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างแรงงานและผู้ว่าจ้างโดยนับตามจำนวนชิ้นงานที่ผลิตได้ในแต่ละวัน ซึ่งคนกลุ่มนี้จะไม่มีความวิตกกังวลด้านสุขภาพ รวมถึงมีโอกาสสัมผัสกับปัจจัยเสี่ยงจากการทำงานโดยเฉพาะด้านสถานที่ สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน รวมไปถึง

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2564

สุขภาพจิตและสังคมของแรงงาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อแรงงานทั้งปัญหาสุขภาพ และการดำเนินวิถีชีวิตในชุมชน

ดังนั้น กลุ่มผู้วิจัยเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้ศึกษาข้อมูลคุณภาพชีวิต ภาวะสุขภาพ และศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ในเขตพื้นที่ตำบลโพรงงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อจะได้นำผลของการศึกษาไปวางแผนและหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจากการทำงาน เพื่อลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น รวมไปถึงเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มแรงงานผลิต สิ่งทอให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและภาวะสุขภาพ

2.2 เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอในเขตพื้นที่ตำบลโพรงงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (cross-sectional study) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ในเขตพื้นที่ตำบลโพรงงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ระหว่างวันที่ 10 มกราคม – 10 พฤษภาคม 2563

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ในเขตพื้นที่ตำบลโพรงงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งหมด 292 คน จากทั้งหมด 13 หมู่บ้านโดยสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น คัดเลือกตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าในการศึกษา (inclusion criteria) ได้แก่ 1) เป็นกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ไม่จำกัดอายุ ทั้งเพศชายและเพศหญิง 2) สามารถสื่อสารความหมายและเข้าใจภาษาไทยได้ 3) ไม่มีพยาธิสภาพของโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ 4) ยินดีเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างออกจากการศึกษา (exclusion criteria) ได้แก่ กลุ่มแรงงานผลิต สิ่งทอมีพยาธิสภาพของโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ และไม่สามารถให้ข้อมูลได้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 7 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ข้อมูลด้านการทำงาน 3) ข้อมูลด้านสุขภาพโดยการวินิจฉัยของแพทย์และจากผู้เข้าร่วมวิจัย 4) ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ประยุกต์จากแบบสอบถามมาตรฐานนอร์ดิก (Standardized Nordic questionnaire) (Kuorinka I., et al., 1987) 5) ข้อมูลการมองคุณค่าในตนเองและการดำเนินชีวิตทางสังคม 6) ข้อมูลสภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 7) การประเมินคุณภาพชีวิต (WHOQOL-BREF-THAI) จำนวน 26 ข้อ (สุวัฒน์ มหัตถินรัตน์กุล และคณะ, 2541)

3.2.2 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าความตรงของเนื้อหา (Index of Item - Objective Congruence; IOC) ตั้งแต่ 0.69 – 1.00 ทดลองใช้เครื่องมือในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา จำนวน 35 คน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Coefficient Alpha) ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

3.2.3 จริยธรรมการวิจัย โครงการวิจัยได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามเงื่อนไขการวิจัยของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ รับรองการพิจารณาจริยธรรมวันที่ 3 เมษายน 2563 เลขที่ KLS.REC 043/2563

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในส่วนของข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านการทำงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บปวดกล้ามเนื้อและกระดูก การมองคุณค่าในตนเอง การดำเนินชีวิตทางสังคม สภาพแวดล้อมในการทำงาน และการประเมินคุณภาพชีวิต

3.3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอใช้สถิติเชิงอนุมานคือ สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย เนื้อหาทั้งหมด 8 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลลักษณะทั่วไป 2) ด้านการทำงาน 3) ด้านสุขภาพ 4) ด้านการเจ็บปวดโครงร่างกระดูกและกล้ามเนื้อ 5) การมองด้านคุณค่าตนเองและการดำเนินชีวิตทางสังคม 6) สภาพแวดล้อมในการทำงาน 7) ด้านคุณภาพชีวิต และ 8) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ดังนี้

4.1 ด้านข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มแรงงานสิ่งทอ

กลุ่มแรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 91.1) ส่วนใหญ่มีอายุ 40-49 ปี (ร้อยละ 50.7) ส่วนใหญ่มีดัชนีมวลกายอยู่ในช่วง 18.5 – 24.9 (ร้อยละ 72.6) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ระดับการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 56.8) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 83.2) มีรายได้เฉลี่ยจากการผลิตสิ่งทอต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท (ร้อยละ 88.0) มีหนี้สิน (ร้อยละ 86.6) ไม่มีการเงินเก็บออม (ร้อยละ 86.7) มีการขอกู้เงินจากธนาคาร/สถาบันการเงิน/บัตรเครดิต (ร้อยละ 62.3) และส่วนใหญ่ไม่เล่นแชร์ในกลุ่มเพื่อนบ้าน/ที่ทำงาน (ร้อยละ 94.9)

4.2 ข้อมูลด้านการทำงานของกลุ่มแรงงานสิ่งทอ

กลุ่มแรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก (ร้อยละ 92.1) อาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 62.0) รองลงมาอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 23.6) อาชีพการผลิตสิ่งทอเป็นอาชีพเสริม (ร้อยละ 87.0) ลักษณะการผลิตสิ่งทอส่วนใหญ่ถูกเย็บด้วยเครื่อง (ร้อยละ 73.3) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานผลิตสิ่งทอน้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 65.8) ระยะเวลาในการปฏิบัติงานผลิตสิ่งทอน้อยกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน (ร้อยละ 100) และส่วนใหญ่มีการผลิตชิ้นงานจำนวน 50 – 100 ชิ้นต่อวัน (ร้อยละ 29.5) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านการทำงานของกลุ่มแรงงานสิ่งทอ (n = 292)

ข้อมูลด้านการทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเภทอาชีพการผลิตสิ่งทอ - อาชีพหลัก	38	13.0
- อาชีพเสริม	254	87.0
ลักษณะการผลิตสิ่งทอ		
- ทอด้วยเครื่อง	2	0.7
- ทอด้วยมือ	45	15.4
- ถักเย็บด้วยเครื่อง	214	73.3
- ถักเย็บด้วยมือ	6	2.1
- นอกเหนือจากการทอและถักเย็บ	25	8.6
ประสบการณ์การทำงานการผลิตสิ่งทอ (ปี)		
< 5	192	65.8
5 - 10	87	29.8
> 10	13	4.5
Mean = 5.00 SD = 4.913 Max = 50 Min = 1		
จำนวนชิ้นงานในการผลิตสิ่งทอ (ชิ้น/วัน)		
< 25	55	18.8
25 - 50	66	22.6
51 - 100	86	29.5
> 100	85	29.1
Mean = 100 SD = 79.846 Max = 300 Min = 2		

4.3 ข้อมูลด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานสิ่งทอ

กลุ่มแรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่ไม่เคยตรวจร่างกายประจำปี (ร้อยละ 78.76) ประวัติการเจ็บป่วยส่วนใหญ่เป็นโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ (ร้อยละ 41.4) รองลงมาคือโรคระบบหลอดเลือดและหัวใจ (ร้อยละ 22.3) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานสิ่งทอ (n = 292)

ข้อมูลด้านสุขภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การตรวจร่างกายประจำปี		
- ไม่เคย	230	78.76
- เคย	62	21.24
ประวัติการเจ็บป่วย		
- โรคระบบหลอดเลือดและหัวใจ	65	22.3
- โรคระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ	121	41.4
- โรคระบบทางเดินอาหารและตับ	44	15.1
- โรคระบบประสาทและสมอง	60	20.5
- โรคระบบทางเดินหายใจ	1	0.3
- โรคระบบเซลล์ร่างกายผิดปกติ	1	0.3

4.4 ข้อมูลด้านการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานสิ่งทอ

กลุ่มแรงงานสิ่งทอมีการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ (ร้อยละ 94.42) ส่วนใหญ่มีอาการเจ็บปวดในเวลาหลังเลิกงาน (ร้อยละ 51.7) โดยจะใช้วิธีการบีบนิ้วเมื่อมีอาการ (ร้อยละ 63.7) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อของกลุ่มแรงงานสิ่งทอ_n = 292)

ข้อมูลการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
อาการการเจ็บปวด	- ไม่มีอาการ	17	5.8
	- มีอาการ	275	94.2
ช่วงเวลาการเจ็บปวด	- หลังเลิกงาน	151	51.7
	- ขณะทำงาน	137	46.9
	- ตลอดเวลา	4	1.4
การปฏิบัติตนเมื่อมีอาการเจ็บปวด	- ปล่อยให้หายเอง/นอนพัก	81	27.7
	- ใช้การบีบนิ้ว	186	63.7
	- การประคบเย็น ประคบร้อน	114	39.0
	- ซ้อมยามากินเอง	110	37.7
	- ไปพบแพทย์	101	34.6
	- เปลี่ยนอิริยาบถท่าทางในการทำงาน	75	25.7

4.5 การมองด้านคุณค่าตนเองและการดำเนินชีวิตทางสังคม

การมองด้านคุณค่าตนเองของกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ส่วนใหญ่มองอาชีพผลิตสิ่งทอว่ามีคุณค่า (ร้อยละ 92.5) มีความพึงพอใจในอาชีพผลิตสิ่งทอ (ร้อยละ 91.8) และไม่รู้สึกรำคาญต่อการประกอบอาชีพผลิตสิ่งทอ (ร้อยละ 62.3) นอกจากนี้กลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอมองว่า อาชีพผลิตสิ่งทอมีความมั่นคง (ร้อยละ 62.7) โดยคนในชุมชนที่มีอาชีพผลิตสิ่งทอ (ร้อยละ 92.5) ส่วนใหญ่เข้ามาทำอาชีพผลิตสิ่งทอด้วยตนเอง (ร้อยละ 48.8) เมื่อมีปัญหาแรงงานผลิตสิ่งทอส่วนใหญ่จะปรึกษากับครอบครัว/ญาติ (ร้อยละ 72.6) ในส่วนการดำเนินชีวิตทางสังคมของกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ส่วนใหญ่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับคนในครอบครัว (สามี/ภรรยา/ลูก) ในบางครั้ง (ร้อยละ 75.7) มีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชนบางครั้ง (ร้อยละ 74.0) และใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นประจำ (ร้อยละ 99.7)

4.6 สภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงานของกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ สถานที่ทำงานของกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอมีลักษณะรับงานมาทำที่บ้าน (ร้อยละ 98.6) ส่วนใหญ่มีการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากการทำงานขณะปฏิบัติงาน (ร้อยละ 81.5) ในส่วนของผู้ว่าจ้าง/นายจ้าง/บุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสิ่งทอ (ร้อยละ 51.4) และไม่มีการให้สิทธิ/สวัสดิการด้านสุขภาพ (ร้อยละ 82.2)

4.7 ด้านคุณภาพชีวิต

ด้านคุณภาพชีวิตของกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอพบว่า ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 80.8, 50.3, 59.2 และ 56.5 ตามลำดับ) และส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 63.4) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลด้านคุณภาพชีวิตของกลุ่มแรงงานสิ่งทอ (n = 292)

องค์ประกอบ	ระดับคุณภาพชีวิต			\bar{X}	S.D.
	ไม่ดี (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	ดี (ร้อยละ)		
1. ด้านสุขภาพกาย	0	80.8	19.2	2.19	0.394
2. ด้านจิตใจ	0	50.3	49.7	2.50	0.501
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	1.0	59.2	39.7	2.39	0.508
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	5.5	56.5	38.0	2.32	0.574
คุณภาพชีวิตโดยรวม	0	63.4	36.6	2.36	0.482

4.8 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้แก่ ด้านข้อมูลทั่วไป คือ ประสบการณ์การทำงาน (p-value =0.030) ด้านสุขภาพ ได้แก่ ประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ (p-value =0.016) ด้านการมองด้านคุณค่าตนเอง ได้แก่ ความรู้สึกท้อแท้ต่อการประกอบอาชีพผลิตสิ่งทอ (p-value =0.001) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ สถานที่ในการผลิตสิ่งทอ (p-value =0.025) และด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ คุณภาพชีวิตทางกาย และคุณภาพชีวิตทางสังคม (p-value =0.004 และ 0.012) รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ (n =292)

ตัวแปร	Crude OR	Adjusted OR	95%CI Lower,Upper	P-value
1. ประสบการณ์การทำงาน	1.841	7.650	1.00, 1.17	0.030
2. โรคระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ	1.472	8.443	1.56, 71.67	0.016
3. ความรู้สึกท้อแท้ต่อการประกอบอาชีพผลิตสิ่งทอ	1.387	11.921	6.66, 17.16	0.001
4. สภาพแวดล้อมในการทำงาน	1.024	8.017	1.66, 63.84	0.025
5. คุณภาพชีวิตทางกาย	2.352	9.651	0.05, 0.58	0.004
6. คุณภาพชีวิตทางสังคม	2.841	10.810	0.06, 0.71	0.012

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษานี้สามารถอภิปรายด้านคุณภาพชีวิต ภาวะสุขภาพ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ดังนี้

ด้านคุณภาพชีวิตและภาวะสุขภาพของกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เรียนจบในระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยจากการผลิตสิ่งทอต่อเดือนต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท รวมไปถึงมีหนี้สิน ไม่มีการเงินเก็บออมและมีการขอกู้เงินจากธนาคาร สถาบันการเงิน บัตรเครดิต ซึ่งสอดคล้องกับ Chanprasit C., et al. (2018) พบว่า รายได้และการรีบเร่งทำให้เกิดความเครียดซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า ส่วนด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยสถานที่ทำงานมีลักษณะรับงานมาทำที่บ้าน ซึ่งผู้ว่าจ้างนายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสิ่งทอ และไม่มีการให้สิทธิ/สวัสดิการด้านสุขภาพ สอดคล้องกับผลการสำรวจคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ พบว่า ร้อยละ 55.3 เป็นผู้ทำงานแต่ไม่มีหลักประกันสังคมที่ได้จากการทำงาน มีการศึกษาไม่สูง รายได้ที่ได้รับค่อนข้างน้อย ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาดูแลเป็นพิเศษเพื่อสร้างโอกาสหรือชดเชยด้านสวัสดิการสังคมจากการทำงานให้ดีขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

ด้านภาวะสุขภาพกลุ่มแรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่มีการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในเวลาหลังเลิกงาน และไม่ได้รับการตรวจร่างกายประจำปี โดยมีประวัติการเจ็บป่วยส่วนใหญ่เป็นโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ซึ่งจากผลการศึกษานี้ระดับความเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อส่วนใหญ่อยู่ในช่วงหลังเลิกงาน พักแล้วหาย สอดคล้องกับการศึกษาภาวะสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า พบว่า โรคที่เกี่ยวกับการทำงานที่พบบ่อยที่สุดในแรงงานเย็บผ้าคือ เจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ร้อยละ 90.0 (Chanprasit C., et al., 2018) ซึ่งอาจเนื่องจากมีลักษณะท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นงานที่ใช้มือและแขนออกแรงซ้ำ ๆ ตลอดเวลา มีการเคลื่อนไหวซ้ำซาก

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อพบว่า ประสบการณ์การทำงานมีความสัมพันธ์กับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ซึ่งสอดคล้องกับ Khan NR, S., et al. (2015) พบว่า ประสบการณ์การทำงานมีความสัมพันธ์กับเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า ประเทศบังคลาเทศ และประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อมีความสัมพันธ์กับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อในกลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอ สอดคล้องกับ Ahmed S and Raihan M. Z. (2014) ที่ได้ศึกษาสถานะสุขภาพของแรงงานหญิงแผนกการตัดเย็บเสื้อผ้าในบังคลาเทศพบว่า ประวัติการเจ็บป่วยมีความสัมพันธ์กับปัญหาเกี่ยวกับเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ สถานที่ในการผลิตสิ่งทอที่กลุ่มแรงงานผลิตสิ่งทอมีความสัมพันธ์กับการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะรับงานมาทำที่บ้าน จัดว่าเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ ลักษณะของโต๊ะ เก้าอี้ที่นั่งทำงานไม่เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของแรงงาน มีผลทำให้คนงานต้องปรับท่าทางการทำงานเพื่อให้สะดวกในการปฏิบัติงาน (กิตติอินทรานนท์, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับ Nasim K., et al. (2016) พบว่า ลักษณะสถานีนงานมีส่งผลต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อของคนงานทอพรมในอิหร่าน

ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตทางกาย คุณภาพชีวิตทางสังคม รวมไปถึงความรู้สึกรู้สึกท้อแท้ต่อการประกอบอาชีพผลิตสิ่งทอมีความสัมพันธ์กับเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ซึ่งจากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าแรงงานผลิตสิ่งทอส่วนเคยมีปัญหภายในครอบครัว รวมไปถึงมีปัญหาหรืออุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพ โดยเป็นปัจจัยด้านจิตสังคมที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมการทำงานอาจมีผลต่อกลไกการตอบสนองของแต่ละบุคคลจนก่อให้เกิดความเครียดในการทำงานส่งผลให้เกิดความตึงตัวของกล้ามเนื้อ และยังทำให้เกิดอุบัติเหตุขณะทำงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับประกายน้ำ มากศรี และคณะ (2561) ศึกษาปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานและภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงของแรงงานนอกระบบตัดเย็บผ้า พบว่า ปัจจัยด้านจิตสังคม ได้แก่ มีการทำงานอย่างเร่งรีบ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามเวลา มีผลต่อการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านการทำงานในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานที่รับงานมาทำที่บ้าน เช่น ความรู้ ลักษณะท่าทางการทำงาน การจัดสถานีงานให้เหมาะสม เป็นต้น เพื่อลดความเสี่ยงในการเจ็บปวดทางระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ รวมทั้งจัดให้มีสวัสดิการด้านสุขภาพในกลุ่มแรงงานนอกระบบอาชีพผลิตสิ่งทอ อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตของที่ดี อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ใช้การศึกษาแบบภาคตัดขวางจึงอาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของสาเหตุที่แท้จริง

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรเลือกผู้เข้าร่วมการศึกษาที่มาจากหลายแหล่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวมที่มีความถูกต้อง ควรเพิ่มการวิเคราะห์ปัจจัยด้านลักษณะท่าทางการทำงานในอิริยาบถต่าง ๆ เช่น อิริยาบถในการนั่งทำงาน การบิดหมุนลำตัวหรือเอี้ยวตัว การก้มหรือเงยคอ การใช้มือหรือแขนในลักษณะที่เคลื่อนไหวซ้ำกันหรือเหมือนกันตลอดเวลา รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แรงงานต้องสัมผัสตลอดระยะเวลาการทำงาน เป็นต้น และศึกษาในรูปแบบเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก อันจะนำไปสู่แก้ไขปัญหาย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2561). รายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและ สิ่งแวดล้อม ปี 2561.สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563, จาก: <http://envocc.ddc.moph.go.th/>
- กิตติ อินทรานันท์. (2553). การยศาสตร์ (Ergonomics).พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกายน้ำ มากศรี, ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, และธานี แก้วธรรมานุกุล. (2561). ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานและภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงของแรงงานนอกระบบตัดเย็บผ้า. พยาบาลวารสาร. 45(4), 71-83.
- สงวน ธานี, สมจิตต์ ลูประสงค์, ยมนา ชนะนิล, และรวีวรรณ เผ่ากัณหา. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพของสตรีทอผ้าในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 36(4): 177-185.

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2564

- สุนิสา ชายเกลี้ยง, ธวัชชัย คำป่อง, และวรวรรณ ภูชาดา. (2560). การประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพด้านการสัมผัสปัจจัยการยศาสตร์ของแรงงานนอกระบบกลุ่มเย็บผ้าสำเร็จรูป. วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา, 12(1): 99-111.
- สุวิทย์ อินนามมา. (2553) แรงงานนอกระบบ : วิธีชีวิตการทำงาน การดูแลสุขภาพและสังคม กรณีศึกษา กลุ่มเย็บผ้า ตำบลบ้านเม็ง อำเภอหนองเรือจังหวัดหนองเรือ. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 4: 379-92.
- สุวัฒน์ มหัตถ์นรินทร์กุล, วิระวรรณ ตันติพิวัฒนสกุล, และวนิดา พุ่มไพศาลชัย. (2541). แบบวัด คุณภาพชีวิต. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). สรุปการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2561. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563 จาก: <http://www.nso.go.th/>
- สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). สถิติสุขภาพ. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563, จาก: <http://kalasin.nso.go.th/>
- Ahmed, S., & Raihan, M. Z. (2014). Health status of the female workers in the garment sector of Bangladesh. Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences, 4(1), 43-58.
- Chalklieng, S., Suggaravetsiri, P., & Puntumetakul, R. (2014). Prevalence and risk factors for work-related shoulder pain among informal garment workers in the northeast of Thailand. Small Enterprise Research, 21(2), 180-189.
- Chanprasit, C., Jongrungrotsakul, W., Kaewthummanukul, T., & Songkham, W. (2018). Situation of occupational and environmental health among garment workers: An analysis of community enterprise. Thai Journal of Nursing Council, 33(1), 61-73.
- Khan NR, Dipti T.R., Ferdousi, S.K, Hossain, M.Z, Ferdousi, S., Sony, S.A., & Islam, M.S. Occupational health hazards among workers of garment factors in Dhaka city, Bangladesh. JDMC 2015; 24(1),36-43.
- Kuorinka, I., Jonsson, B., Kilbom, A., Vinterberg, H., Bierring-Sorensen, F., Andersson, G., & Jorjensen, K. (1987). Standardized Nordic questionnaire for the analysis of musculoskeletal symptoms. Applied Ergonomics. 18(3), 233-237
- National Institute for Occupational Safe and Health [NIOSH]. (1997). Work- Related Musculoskeletal Disorders. Retrieved September 5, 2020, from <http://www.edc.gov/niosh/muskdsfs.html>
- Nasim, K., Abbas, M., Majid, A., and Ghodratollah, R. (2016). Evaluation of Related Risk Factor in Number of Musculoskeletal Disorders Among Carpet Weavers in Iran. Safety and Health at work. 7, 232-325.